

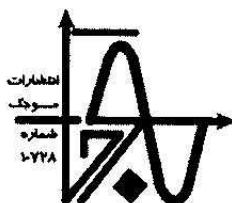
آینده‌نگری ارتباطات اجتماعی

در ایران

تالیف:

دکتر امید علی مسعودی

دانشیار گروه تبلیغ و رسانه دانشگاه سوره

انتشارات موجک

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

سرشناسه : مسعودی، امید علی، ۱۳۳۷ -

عنوان و نام پدیدآور : آینده‌نگری ارتباطات اجتماعی در ایران / تألیف امید علی مسعودی.

مشخصات نشر : تهران: انتشارات موجک، ۱۳۹۸.

مشخصات ظاهری : ۲۱۹ ص.

شابک : ۶-۸۰-۹۹۴-۶۰۰-۹۷۸-۳۵۰۰۰۰ ریال

وضعیت فهرست‌ریسی : فیا

یادداشت : کتابنامه.

موضوع : تکنولوژی اطلاعات و ارتباطات -- ایران -- جنبه‌های اجتماعی -- نمونه پژوهی

موضوع : * Information and communications technology -- Social aspects -- Iran

-- Case studies

رده بندی کنگره : ۱۳۹۸ م ۵ آ ۹

رده بندی دیویی : ۳۰۳/۴۸۳۳۰۹۵۵

شماره کتابشناسی ملی : ۵۶۲۵۰۸۱

انتشارات موجک

تلگرام : ۰۹۰۱۷۶۷۲۵۰۲ کانال : telegram.me/mojak1

تلفن مرکز پخش : ۰۲۶۳۲۴۰۳۵۱۶ - ۰۲۶۳۲۴۰۳۵۱۳ - ۰۲۱۰۶۱۲۷۰۱۳

ایمیل : mojakpublication@yahoo.com

سایت : www.mojak.ir

عنوان : آینده‌نگری ارتباطات اجتماعی در ایران

تألیف : دکتر امید علی مسعودی

طراح جلد : سیده زهرا روشنایی

مشخصات ظاهری : ۲۱۹ صفحه، قطع وزیری

چاپ اول : بهار ۱۳۹۸، تیراژ : ۵۰۰ جلد

قیمت : ۳۵۰۰۰۰ ریال، شابک : ۶-۸۰-۹۹۴-۶۰۰-۹۷۸

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر برای انتشارات موجک محفوظ است. هیچ شخص حقیقی و حقوقی حق چاپ و تکثیر این اثر را به هر شکل و صورت اعم از فتوکپی، چاپ کتاب و ... را ندارد. متخلفین به موجب بند ۵ ماده قانون حمایت از ناشرین تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه
۳	فصل اول: آینده‌نگری جامع‌های نظارت الکترونی در جامعه اطلاعاتی ایران
۳	چکیده
۴	مقدمه
۶	۱-۱ مبانی نظری
۶	۱-۱-۱ جامعه اطلاعاتی
۶	۲-۱-۱ نظریه‌های جامعه اطلاعاتی
۹	۳-۱-۱ نظریه‌های جامعه نظارتی
۱۰	۴-۱-۱ نظریه پردازان و جامعه نظارتی
۱۲	۵-۱-۱ دیدگاه‌های اصلی در نظریه‌های جامعه نظارتی
۱۳	۶-۱-۱ راه‌حلی برای وضعیت تناقض‌ناک (Pradoxical) جامعه نظارتی و جامعه اطلاعاتی
۱۴	۷-۱-۱ ایران و جامعه تحت نظارت
۱۷	۲-۱ روش نمونه‌گیری و حجم نمونه
۱۷	۳-۱ روش جمع‌آوری اطلاعات
۱۷	۴-۱ روش دلفی
۱۹	۵-۱ یافته‌های تحقیق

۶-۱ نتیجه‌گیری	۲۳
۷-۱ محدودیت‌های تحقیق	۲۴
۸-۱ پیشنهادهاى محقق	۲۴
۱-۸-۱ پیشنهادهاى پژوهشى	۲۴
۲-۸-۱ پیشنهادهاى اجرايى	۲۵
منابع فارسى	۲۶
منابع خارجى	۲۷

فصل دوم: شناخت دستگاه‌های پنهان در پیش‌بینی وضعیت «نظارت الکترونی» و

عملیات روانی در ایران آینده جامعه اطلاعاتی ایران	۲۹
چکیده	۲۹
مقدمه	۳۰
۱-۲ مبانی نظری	۳۱
۲-۲ روش نمونه‌گیری و حجم نمونه	۳۴
۳-۲ روش جمع‌آوری اطلاعات	۳۴
۴-۲ روش دلفی	۳۴
۵-۲ یافته‌های تحقیق	۳۶
۶-۲ تحلیل عاملی	۳۹
منابع فارسى	۴۹
منابع خارجى	۵۰

فصل سوم: کاربرد روش آینده‌نگری «دلفی» در پژوهش‌های ارتباطی

چکیده	۵۱
مقدمه	۵۱
۱-۳ پیدایش روش دلفی	۵۲

۵۳	۲-۳ انتخاب پاسخگویان
۵۵	۳-۳ کاربرد روش دلفی
۵۶	۴-۳ شیوه جمع آوری اطلاعات در روش دلفی
۵۸	۵-۳ مزایا و معایب مطالعات پانل
۶۰	۶-۳ روش دلفی: پیش‌بینی گروهی
۶۲	۷-۳ تحلیل محتوای مصاحبه‌های مرحله اول روش دلفی توسط هماهنگ‌کننده
۶۵	۸-۳ نتیجه: ۱- ای گام به گام روش دلفی
۶۷	منابع فارسی
۶۸	منابع خارجی
۶۸	ضمیمه: نمونه پرسشنامه رندال بی دونهام

فصل چهارم: مدیریت رسانه‌ای و فناوری الکترونی ۷۳

۷۳	چکیده
۷۴	مقدمه
۷۵	۱-۴ مبانی نظری
۷۵	۱-۱-۴ جامعه اطلاعاتی
۷۵	۲-۱-۴ نظریه‌های جامعه اطلاعاتی
۷۶	۳-۱-۴ نظریه‌های جامعه نظارتی
۷۶	۴-۱-۴ نظریه پردازان و جامعه نظارتی
۷۹	۵-۱-۴ دیدگاه‌های اصلی در نظریه‌های جامعه نظارتی
۷۹	۶-۱-۴ راه‌حلی برای وضعیت تناقض‌نمای (Pradoxical) جامعه نظارتی و جامعه اطلاعاتی
۸۰	
۸۱	۷-۱-۴ عکس رادیولوژی در جهان مسطح
۸۱	۸-۱-۴ وظیفه مدیران در نظارت الکترونی
۸۲	۹-۱-۴ امکانات نظارت الکترونی

۲-۴ نتیجه گیری ۸۳

منابع فارسی ۸۴

منابع خارجی ۸۵

فصل پنجم: ارتباطات در برنامه چهارم توسعه ایران ۸۷

۱-۵ جایگاه ارتباطات در برنامه‌های توسعه قبل از انقلاب اسلامی ۸۷

۲-۵ وضعیت ارتباطات پس از پیروزی انقلاب اسلامی ۹۰

۳-۵ سیاست‌های ارتباطی در برنامه چهارم توسعه و جامعه اطلاعاتی ۹۱

پی‌نوشت‌ها ۹۴

فصل ششم: پلیس، امنیت اجتماعی و ارتباطات الکترونیکی ۹۷

چکیده ۹۷

مقدمه ۹۸

۱-۶ نظارت و نظم ۹۸

۲-۶ حضور غایب ۱۰۰

۳-۶ امنیت اجتماعی و پلیس الکترونی ۱۰۳

۴-۶ شناخت شیوه‌های نوین ارتباطی ۱۰۴

۵-۶ انواع کاربردهای RFID در پلیس ۱۰۵

نتیجه گیری ۱۰۷

منابع ۱۰۸

فصل هفتم: نقش وسایل جدید ارتباط جمعی در روابط سیاسی، اقتصادی، فرهنگی ۱۰۹

و نظامی بین‌المللی ۱۰۹

مقدمه ۱۰۹

۱-۷ شکل‌گیری دولت - ملت‌ها و حاکمیت دولت‌ها ۱۱۰

۱۱۲	۲-۷ سه دیدگاه نظری مهم برای مهم سیاست جهانی
۱۱۳	۳-۷ دولت بی‌قدرت و بازیگران میان‌ملتی در عصر اطلاعات
۱۱۵	نتیجه‌گیری و پیشنهادات
۱۱۶	پانوش‌ها

فصل هشتم: مطالعات انتقادی جدید فرهنگ سایبر ۱۱۹

۱۱۹	مقدمه
۱۱۹	۱-۸ پیدایش مطالعات انتقادی
۱۲۱	۲-۸ مکتب مطالعات فرهنگ
۱۲۳	۳-۸ مطالعات انتقادی در مکتب «فرهنگ سایبر»
۱۲۴	نتیجه‌گیری
۱۲۵	پانوش‌ها

فصل نهم: امنیت اطلاعات در فضای سایبر ۱۲۷

۱۲۷	مقدمه
۱۲۸	۱-۹ پیشینه «آزادی اطلاعات»
۱۲۹	۲-۹ معایب جرایم در فضای سایبر
۱۳۱	۳-۹ امنیت در فضای سایبر
۱۳۵	۴-۹ چاره‌کار
۱۳۷	پانوش‌ها

فصل دهم: پارادایم قدرت در نظریه‌های ارتباطی ۱۳۹

۱۳۹	۱-۱۰ پارادایم علمی
۱۴۱	۲-۱۰ پارادایم قدرت و بحران در نظریه‌های ارتباطی
۱۴۶	نتیجه‌گیری

منابع ۱۴۷

فصل یازدهم: زمینه‌های محتوایی ارتباطات بین‌المللی معاصر ۱۴۹

مقدمه ۱۴۹

۱-۱۱ نقش وسایل ارتباط جمعی در هدایت افکار عمومی ۱۴۹

۲-۱۱ صاحبان اصلی وسایل ارتباط جمعی چه کسانی هستند؟ ۱۵۱

۳-۱۱ پیام‌های ارتباطی در وسایل ارتباط جمعی چیست؟ ۱۵۲

سخن‌یانی ۱۵۴

پانوش‌ها ۱۵۴

فصل دوازدهم: بررسی تطبیقی مکتب ساختارگرایی فرانسوی و مکتب مطالعات

فرهنگی انگلیسی در ارتباطات ۱۵۷

چکیده ۱۵۷

مقدمه ۱۵۸

۱-۱۲ پیشینه پیدایش مکتب‌های ساختارگرایی و مطالعات فرهنگی ۱۵۸

۲-۱۲ شباهت‌ها و اختلاف‌های دو مکتب انتقادی ساختارگرایی و فرهنگی ۱۶۴

۳-۱۲ نتیجه‌گیری: با توجه به شرایط کنونی جامعه ایران ۱۶۵

پانوش‌ها ۱۶۶

فصل سیزدهم: نقدی بر روش نشانه‌شناسی و تحلیل روایت «رولان بارت» ۱۶۹

چکیده ۱۶۹

مقدمه ۱۷۰

۱-۱۳ تولد و زندگی رولان بارت ۱۷۰

۲-۱۳ بارت و نشانه‌شناسی ۱۷۳

۳-۱۳ پس‌ا ساختارگرایی ۱۷۶

۱۸۱	۴-۱۳ تحلیل روایت
۱۸۶	۵-۱۳ نقد ادبی
۱۸۸	جمع بندی
۱۸۹	پانوشت‌ها

فصل چهاردهم: فراتحلیل عوامل اعتماد سازی مخاطبان به برنامه‌های خبری در سیمای جمهوری اسلامی

۱۹۱	چکیده
۱۹۲	مقدمه
۱۹۲	۱-۱۴ پیشینه تحقیقات
۱۹۳	۱-۱-۱۴ تحقیقات در خارج از ایران
۱۹۵	۲-۱-۱۴ تحقیقات در ایران
۱۹۷	۲-۱۴ نمونه گیری
۱۹۷	۳-۱۴ پیشینه و مبانی نظری مورد توجه در تحقیقات
۱۹۹	۴-۱۴ تعریف مفاهیم
۲۰۰	۵-۱۴ جامعه آماری و روش پژوهش در نمونه‌های مورد بررسی
۲۰۱	۶-۱۴ پرسش‌های اساسی مطرح شده در تحقیقات
۲۰۲	۷-۱۴ توصیف داده‌ها و ارائه یافته‌های تحقیق‌های نمونه
۲۰۴	نتیجه گیری
۲۰۵	منابع

۲۰۹	نمایه
-----	-------

مقدمه

پیشرفت‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات در دو دهه اخیر، چهره ایران و جهان را دگرگون کرده است. دگرگونی‌های پیاپی، کار تحقیق و شناخت پدیده‌های جدید در عرصه ارتباطات اجتماعی را بسیار دشوارتر از زمان‌های سابق کرده است. با این دشواری، اما؛ همچنان مسائل و مشکلات این پیشرفت‌ها پیش روی ما است و اهمیت و ضرورت پژوهش درباره این مسائل انکارناپذیر است. از این روی نویسنده این کتاب رده، آن دانشجویی خود در دهه هشتاد هجری شمسی و در دوره دکتری علوم ارتباطات اجتماعی در دانشگاه علامه طباطبائی که رساله خود را درباره «جامعه اطلاعاتی در برابر چالش‌های فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات: چشم‌انداز ایران در سال ۱۴۰۰ هجری شمسی» به انجام رسانید، تاکنون که سال‌ها به عنوان هیات علمی در دانشگاه‌های تهران به تدریس و تحقیق پرداخته است، همچنان به کار پژوهش درباره این تحولات اشتغال داشته است. این تحولات، انقلابی در ارتباطات اجتماعی ایجاد کرده است. آن‌ها آن که جان فیدر در کتاب «جامعه اطلاعاتی» معتقد است نماد این انقلاب رایانه^۱ است، او می‌نویسد:

«نماد این انقلاب رایانه است: مغز الکترونیکی علما در فیلم‌های علمی-تخیلی دو دهه پیش، که اکنون از عمر ۳۰ یا ۴۰ ساله خود پیرتر به نظر می‌رسد. رایانه تقریباً در هر راه‌آهن بر روی هر میز و در بسیاری از منازل وجود دارد. در پس صحنه‌ها، رایانه در همه اموری که انجام می‌دهیم، از خرید سبزی گرفته تا تلفن دخالت دارد. حتی پس از گذشت بیش از یک قرن تحول تقریباً ادامه‌دار در فن‌آوری ارتباطی و اختراع ابزارهایی از تلگراف و تلفن گرفته تا تلویزیون، هنوز احساس می‌شود که رایانه، هر چند اندک، از برخی جهات، با (سایر رسانه‌ها) تفاوت دارد. با درک این تفاوت، ما می‌توانیم جامعه جدیدی که رایانه در حال ایجاد آن است و انقلابی که خلق و هدایت کرده را بهتر بفهمیم».

اکنون که با پیدایش و شکل گیری اینترنت اشیا (IOT) و اینترنت اشخاص (IOP) همه قابلیت‌ها و تهدیدات فضای سایبر به محیط واقعی و ارتباطات انسانی وارد می‌شود، تحقیق و ارزیابی پیوستگی این دو فضا اهمیت و ضرورتی دو چندان می‌یابد.

زوال حکومت‌های سنتی، اداره جهان به وسیله توسعه فناوری‌های سایبر، تولد حکمران‌های مدرن سایبری بر جوامع بشری، تاثیرپذیری اکثر تحولات علمی، سیاسی، اقتصادی و اجتماعی و در یک کلام: معماری جهان براساس توسعه فناوری‌های سایبر بیانگر تحولاتی است که از هم اکنون زندگی واقعی و حیات مجازی ما را تحت تاثیر خود قرار داده است.

اکنون فناوری‌های همگرا شامل فناوری‌های سایبر، بیولوژیک، نانو و شبکه‌های اجتماعی درهم ادغام شده‌اند. نسل سوم فناوری‌ها را متولد کرده‌اند. بدین قرار:

نسل اول: سیستم الکترونیک در کاربرد انفورماتیک.

نسل دوم: سیستم الکترونیک، رایبری

نسل سوم: سیستم الکترونیک، سیری، هوش مصنوعی.

نسل سوم فناوری‌ها زیرساخت‌ها را سرهم کرده است. ترافیک هوشمند بدون حضور افراد پلیس در شهرها و بزرگراه‌ها، هوشمند شدن اشیاء، خانه‌ها، حمل و نقل، تاسیسات شهری و زیرساخت‌های شهری به پیدایش کوچه و خیابان و خانه‌های هوشمند در نهایت به شهرهای هوشمند منتهی شده است. شهرهای هوشمند به اقتضای کارکردهای ارتباطی در آینده، نیازمند مطالعه و بررسی بیشتر هستند.

در این کتاب، بخشی از تحقیقات نویسنده درباره آینده‌نگری ارتباطات و تمرکز بر جامعه ایران اسلامی به زیور طبع آراسته شده است، با این امید که به ادبیات تحقیق در این حوزه هر چند مختصر و ناچیز کمک کرده باشد. در این راه با توجه به کمی‌ها و کاستی‌های این نوشتار پذیرای انتقادات و پیشنهادات دانشجویان، استادان و محققان می‌باشیم.

در پایان لازم می‌دانم از مدیر فرهیخته انتشارات موجک جناب آقای دکتر مجید رستمی که زحمات انتشار این کتاب را تقبل فرمودند صمیمانه تشکر نمایم.

دکتر امیدعلی مسعودی

تهران - فروردین ۱۳۹۸